

Kaja Bucik Vavpetič
Ljubljana

POPULARNA MLADINSKA FANTAZIJSKA KNJIŽEVNOST IN NJEN POLOŽAJ V SLOVENSKEM LITERARNEM PROSTORU

Prispevek se posveča popularni mladinski fantastični književnosti, ki je v slovenskem literarnem prostoru zelo priljubljena, vendar opažamo pomanjkanje strokovne literature o njej. Pregledu pomembnejših zapisov o popularni književnosti, žanru fantazije in prevodni praksi teh besedil sledi statistika števila izposoj fantastičnih mladinskih knjig v slovenskih splošnih knjižnicah, ki kaže na pomemben delež popularne književnosti med knjigami za mlade. Opozarjamo na težave pri izdajanju popularne literature in poudarjamo, da prevajalec nikoli ni edini, ki je odgovoren za slabo stanje končnega izdelka. Zanima nas, kakšno je stanje prevodne kritike mladinskih besedil v slovenskem prostoru. V prispevku spregovorimo tudi o pomenu literarnih nagrad za prevedena besedila ter podamo nekaj predlogov za promocijo odličnih knjig.

The article discusses popular young adult fantasy literature which is well-known in Slovenian literary sphere; however, we noticed a marked absence of technical works concerning this sub-genre. An overview of important publications on popular literature, the fantasy genre and translation of these texts is followed by a statistical representation of the number of times those books have been borrowed in public libraries. This statistics shows that popular literature represents an important part of young adult literature in Slovenia. Furthermore, we point out the troubles of publishing popular literature, and stress that the translator is never the only one responsible for the terrible state of a translated novel. The article also touches on the importance of literary awards for translated texts and offers some propositions for the promotion of excellent books.

Uvod

Popularna književnost je zanimiv pojav: to so dela, po katerih bralci, odrasli in mladi, najraje posegajo, so prodajne uspešnice in vir zaslužka za založnike. Kljub temu se je večina literarne teorije izogiba, deloma zaradi njenega nizkega statusa v literarnem kanonu, pa tudi zaradi njene minljive narave. Zanimalo nas je, kakšno je stanje popularne mladinske fantastične književnosti in strokovne literature o njej v slovenskem literarnem prostoru. Za omejitev žanra in skupine bralcev smo se odločili, da bi bila raziskava bolj obvladljiva, poleg tega pa se od

del, namenjenih starejšim najstnikom, samo ta povzpenjajo na sezname najbolj branih knjig v slovenskih splošnih knjižnicah, kar bomo pokazali v nadaljevanju.

V prispevku uporabljamo izraz »mladinska književnost« za dela, namenjena starejšim najstnikom (angleško *young adult literature*), v nasprotju z »otroško književnostjo«, ki je namenjena predšolskim otrokom ter otrokom v začetnih razredih osnovne šole (*children's literature*). Ti oznaki sta zgolj praktične, ne preskriptivne narave, saj mladi berejo na različnih ravneh, tako kot odrasli posegajo po delih, ki so namenjena otrokom in mladostnikom.

Z oznako »popularna književnost« poimenujemo dela, ki jih bere veliko število ljudi, torej prodajne uspešnice (angleško *popular* oziroma *best-selling literature*); v nadaljevanju smo opredelitev še zožili in razčlenili. V Sloveniji se prodajne in knjižnične uspešnice močno razlikujejo, saj si slovenski bralci knjige raje izposojajo kot kupujejo (Gregorin 2014). Strokovna literatura navaja še druge izraze, ki poimenujejo tovrstno književnost: trivialna, lahka, zabavna, kič, šund književnost. Od teh izrazov se nam zdi »popularna književnost« najbolj splošna in zato najprimernejša oznaka.

V članku se s splošno prevodno teorijo in prakso ne bomo ukvarjali, saj so o tem že veliko zapisali naši predhodniki¹. Ko govorimo o »prevodu«, pogosto pozabljam, da preučujemo besedilo, ki bi v idealnem svetu moralo biti plod tesnega sodelovanja med prevajalcem, urednikom in lektorjem. Tako kot prevajalec sam požanje slavo za odličen prevod, tudi sam nosi krivdo za slab izdelek, ki se ga – glede na politiko in sredstva založbe, pri kateri prevaja, – morda lektor in urednik sploh nista dotaknila.

Prvi del prispevka se posveča popularni mladinski fantastijski književnosti – razlagi koncepta »popularna književnost« sledi pregled pomembnih besedil, ki jo preučujejo, in oris njenega položaja v slovenskem literarnem prostoru. Drugi del je namenjen prevajalski praksi s poudarkom na prevajanju mladinske fantastijske književnosti ter posebnostih prevajanja popularne književnosti.

V tretjem delu smo pripravili statistiko najbolj branih mladinskih fantastijskih knjig v Sloveniji od leta 2008. Podatke smo zbirali s pomočjo *Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig*, ki jih pripravlja Pionirska – Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, ter števila izposoj knjig v splošnih knjižnicah, ki je dostopno prek sistema COBISS. Zanimalo nas je, ali bralci pogosteje posegajo po knjigah, ki so v *Priročnikih* dobile visoke ocene, ter katere knjige so najbolj brane. Iskali smo ponavljajoče se vzorce in poskušali na čim preprostejši način prikazati trende trenutnega stanja mladinske fantastijske književnosti v slovenskem prostoru.

Popularna mladinska fantastijska književnost

Popularna književnost ima v literarnih krogih slab sloves. Kritiki in strokovnjaki ji posvečajo le malo pozornosti – največkrat zaradi njene minljivosti in plehkega značaja. Naš namen je pokazati, da bi bilo vredno njenemu preučevanju posvetiti več truda, saj predstavlja pomemben – če ne najpomembnejši – delež prebranih knjig v slovenskem prostoru.

¹ Društvo slovenskih književnih prevajalcev je na tem področju še posebej plodno.

Miran Hladnik, ki se sicer posveča pregledu tovrstne književnosti za odrasle, zapiše, da je trivialna literatura tista, »ki je bila kdaj iz estetskih, funkcionalnih razlogov ali množičnosti razvrednotena« (Hladnik 1983: 6). Njegova sodba predpostavlja, da je vsa književnost, ki jo bere veliko ljudi (torej prodajne, knjižnične uspešnice), brez vrednosti. Andrijan Lah poda definicijo: »Bistveni značilnosti lahke književnosti sta vsebinska mikavnost in izrazna enostavnost« (Lah 1997: 181), ki cilja na vsebino knjige, ne na njeno bralstvo. Bolj celovit pristop najdemo v enem redkih del, ki se posveča izključno popularni književnosti za otroke in mladino, *Popular Literature for Children and Adolescents* avstralskega avtorja Johna Fosterja. V njem definira pomembno razliko med »popularno književnostjo« ter »književnostjo, ki je popularna«, torej med plehko, zabavi namenjeno literaturo na eni in kvalitetno, a množično prodajano literaturo na drugi strani. Trdi torej, da sama razširjenost romana še ne pomeni, da je ta literarnoumetniško slab (Foster 2003: 5).

Za večino tržnih založnikov je vrednost knjige razpeta med dvema poloma: prodajo, ki zagotavlja dobiček, in kvaliteto, ki ji lahko prinese prepoznavnost v obliki nagrad in dobrih recenzij. Oba kriterija sta pomembna, vendar se vrednost, ki jo založniki pripisujejo enemu ali drugemu, razlikuje od založnika do založnika (Thompson 2010: 10). K dobičku usmerjeno založniško podjetje je v Sloveniji nov pojav, ki izpodriva knjigo kot dobrino nacionalnega pomena, pravi Andreja Milošič, in zapiše, da se tudi pri nas knjige zavoljo prodaje odpovedujejo izvirnosti, knjižne uspešnice pa se množično prevajajo, »da bi se hitro obrabile in na trgu zamenjale z novim, skoraj identičnim produktom« (Milošič 2007: 54–60).

Popularna književnost je v večini primerov ideološko konservativna: njen namen je vendar prodaja in ne spreminjanje družbenih vrednot (Foster 2003: 136). Političnih vprašanj se neposredno ne loteva, ideologija, ki jo prenaša, pa je toliko bolj prepričljiva, ker podpira in krepi obstoječe stanje – status quo (Sutherland 1985: 151–152). Opredelitev za potrebe tega članka bi se lahko glasila tako: popularna književnost je tista, ki izhaja z namenom hitrega zaslužka, je namenjena razvedrilu ter je razmeroma konservativna in šablonsko napisana, bere pa jo veliko število ljudi. Razlikuje se od kakovostne književnosti, ki je z dobro prodajo dosegla enako raven prepoznavnosti in priljubljenosti.

Slovenski knjižni trg je preobremenjen s knjigami, kar poudarjajo avtorji *Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig*, ki skrbno zbirajo podatke za otroško in mladinsko književnost. Poročajo, da je v letih od 2008 do 2013 izšlo približno 1000 knjig za otroke in mladino na leto (leposlovnih in poučnih, izvirnih slovenskih ter prevedenih). Kot vzroke za nastalo situacijo med drugim navajajo spremenjeno stanje na založniškem trgu, »demokratizacijo in liberalizacijo« le-tega, pojav novih založnikov in izbruh izdajanja ter povečevanje kvantitete, ki ji kvaliteta ne sledi (Lavrenčič Vrabec in Mlakar 2014: 5).

V nasprotju z anglo-ameriškim trgom, od koder izhajajo najbolj izposojane knjige iz naše statistike, slovenski založniki dela za prevod izbirajo med že obstoječimi prodajnimi uspešnicami. V izvirnikih te knjige ne vzniknejo brez poštenega truda založnikov – treba jih je podpreti z učinkovito tržno akcijo, da postanejo vidne med milijoni romanov, ki izhajajo vsako leto (Thompson 2010: 194). Knjige, ki jih kupujejo slovenski založniki, so že uspešne, zato trženje prodajnih uspešnic pri nas nima enakega pomena kot v tujini. Slovenski založniki se pri tem naslanjajo

na uspeh teh del v tujini – o sagi *Somrak*, na primer, je na spletni strani knjigarne Felix zapisano: »Ali veste, da je bilo po celem svetu prodanih že več kot 100 milijonov izvodov knjig iz zbirke *Somrak*? VSI BRALCI IN BRALKE ŽE VEDO ZAKAJ. ZAGOTOVITE SI VAŠ IZVOD TUDI VI!« (sic)²

Ekstremno založništvo, torej tisto, ki živi zgolj od prodajnih uspešnic, je po svoji naravi kratkovidno: knjige izhajajo hitro, da dosežejo takojšen učinek (Thompson 2010: 372). Takšni založniki potrebujejo neprestan dotok novih prodajnih uspešnic in zato toliko bolj občutijo izgubo, če ena od izdanih knjig ne doseže pravega viška. Pri nas težko govorimo o pravih prodajnih uspešnicah – zaradi majhnega trga nobena od njih ne dosega milijonskih naklad, kakršne poznajo uspešnice v anglo-ameriškem svetu. Bolj so priljubljene knjižnice: v splošnih knjižnicah najbolj izposojana knjiga doseže več kot 8000 izposoj na leto, v knjigarnah »največjega slovenskega knjigotrčca« pa se najbolj prodajana knjiga proda v približno 2500 izvodih (Gregorin 2014).

Pri preučevanju popularne mladinske književnosti opazimo zanimivo pomanjkanje strokovne literature – tako v slovenskem kot v anglosaškem prostoru. To so vendar najbolj brana dela, ki dolge mesece zasedajo vrhove prodajnih lestvic pri nas in v tujini ter so podprta s filmi, serijami in vrsto drugih marketinških strategij. Popularna mladinska književnost prav tako ni nov pojav, zato je presenetljivo, da ji strokovna javnost posveča tako malo pozornosti. V nadaljevanju smo pripravili kratek pregled slovenskih prispevkov, ki se ukvarjajo s tovrstno književnostjo; nekaj več je zapisov o prevajanju, ki se nahajajo v naslednjem poglavju.

Pomemben premik v slovenskem preučevanju popularne književnosti je naredila Lilijana Burcar, ki v delu *Novi val nedolžnosti v otroški literaturi* piše o serijah *Harry Potter* avtorice J. K. Rowling ter *Njegova temna tvar* Philipa Pullmana (Burcar 2007). Ob podrobni vsebinsko-ideološki analizi obeh uspešnic opozarja tudi na vnašanje neoliberalnih vrednot v slovenski prostor prek prevodov. O trivialni mladinski književnosti je za revijo *Otrok in knjiga* pisala tudi Vanesa Matajč. V prispevku *Etična razsežnost v sodobni mladinski književnosti: pomen razlike med trivialno in umetniško literaturo* se posveča sodobni mladinski književnosti, ki se osredinja na etiko (problemskim romanom), in pokaže, da trivialna književnost ne more učinkovito podpirati etične tematike, s katero se ukvarja (Matajč 2013). Revija *Bukla* popularne romane omenja v obliki kratkih zapisov, ki so večinoma povzetki vsebine; v računalniški reviji *Joker* pa v rubriki Črkožer najdemo tudi kratke recenzije romanov te vrste. Avtorji oziroma avtorice teh zapisov se le redko posvečajo prevodni plati romanov, kar je glede na dolžino recenzij razumljivo.

Eden možnih razlogov za pomanjkanje študij in raziskav o popularni književnosti je njena minljivost. Trendi se menjavajo iz leta v leto in le redki naslovi (z izjemami, kakršna je serija *Harry Potter*) ostanejo odmevni še desetletje po izidu. Nekatera dela pri vrhu prodajnih lestvic ostajajo dlje, še posebej, kadar gre za serije; prav tako se zanimanje za roman obnovi, če dobi filmsko ali televizijsko različico. Ena možnih rešitev za to težavo je, da se preučevanja lotimo na splošen način, torej da iščemo lastnosti, ki se pojavljajo pri večini najbolj prodajanih knjig.

² <http://felix.si/somrak-saga/8347-mlada-luna-somrak-saga-2-del-zk-9789610007098.html> – dostop 29. avgust 2015.

Takšno posploševanje ima seveda svoje pomanjkljivosti, vendar se kaj hitro zgodi, da besedilo, ki ga podrobno preučujemo, že utone v pozabo.

Že dolgo ne velja več, da je vsa fantazijska oziroma vsa žanrska književnost popularna, še manj pa slaba. Tako kot pri književnosti, ki govori o »resničnosti«, tudi pri fantazijski književnosti opazimo širok razpon v kvaliteti pisanja, izbiri tem, izvedbi in jeziku. Nekatera dela se držijo ustaljenih formul in stereotipnih prikazov družbenospolnih vlog, na primer, druga pa prebijajo meje in raziskujejo nove možnosti.

Težavno je, da pri posamezni založbi, ki izdaja tovrstno književnost, zaznamo nihanje v kakovosti – tako je založba Učila International izdala nekvalitetno prevedeno in urejeno zbirko *Somrak* avtorice Stephanie Meyer, po drugi strani pa tudi zelo dobro ocenjeni roman *Nočni Cirkus* avtorice Erin Morgenstern ter odlično ocenjeno *Bartimejsovo trilogijo* Jonathana Strouda. Mladinska knjiga, ki že vrsto let prejema odlične ocene ter priznanja za prevode del avtoric in avtorjev, kakršni so Ursula K. Le Guin, Patrick Ness ter Neil Gaiman, pa se je, na primer, spotaknila z izbiro zbirke *Nesmrtni* avtorice Alyson Noël.

Pri popularni mladinski fantazijski književnosti opazamo pojav »valov«: eni uspešnici sledi še vrsta serij s podobno tematiko. Tako smo za vampirsko ljubezensko zgodbo, *Somrakom* (Stephanie Meyer), dobili seriji *Vampirsko akademija* (Richelle Mead) in *Hiša noči* (P. C. Cast in Kristin Cast); antiutopičnim *Igram Lakote* (Suzanne Collins) pa lahko pripišemo pojav serij kot sta *Razcepljeni* (Veronica Roth) in *Čisti* (Julianne Baggott).

Ti romani v originalu, torej v angleščini, niso nujno pomanjkljivi. Nasprotno, pogosto so plod dela velikih, uglednih založb³. Če pustimo ob strani vsebinsko plat teh del, lahko trdimo, da so vsaj jezikovno in oblikovno neoporečna. Trilogija *Igre lakote* je požela številne nagrade (predvsem zgovorno je dejstvo, da so jo ameriški knjižničarji uvrstili med najboljše knjige za mlade), pri nas pa je bila ocenjena s povprečno oceno »dobro«. Zanimivo bi bilo raziskati, ali je razlika v merilih ocenjevalcev ali kakovosti tekstov, ki so jih preučevali.

Pri mladinski književnosti je treba tudi poudariti, da se najstniki povečini v knjižnico (če že ne v knjigarno) odpravijo sami, za določen roman izvejo od svojih vrstnikov, ne od staršev, učiteljev ali knjižničarjev. Raziskava o načinih izbire knjig, priporočilih in bralnih navadah najstnikov v Sloveniji bi bila zelo zanimiv podvig.

Prevajanje (popularne fantazijske) mladinske književnosti in prevodna kritika

Pri prevajanju književnosti za otroke in mladino se prevajalci srečujejo z množico teorij in primerov dobre prakse. Za začetek prevodne teorije za otroško književnost postavljamo delo Šveda Göteja Klingberga, *Otroška književnost v rokah prevajalcev* (*Children's Literature in the Hands of Translators*). V njem avtor opozarja, da je prevajanje otroške književnosti pomembna aktivnost, ki v

³ Npr. ameriški Sholastic, pri katerem je izšla trilogija *Igre lakote*.

ciljni jezik vnaša tuj sistem vrednot, ki jih prevajalec oziroma založnik lahko tudi spreminja (Klingberg 1989: 10). Veliko se ukvarja s konceptoma podomačevanja in potujevanja, ki sta še posebej pomembna pri prevajanju del za mlajše otroke. Tam je slovenjenje lastnih imen, kulturnih referenc in podobnega precej bolj pogosto (in smiselno) kot pri književnosti za mladostnike, ki so se z izvorno kulturo vsaj predvidoma že srečali oziroma je ohranitev izvornih imen itd. namenjena spoznavanju tuje kulture. Prevajanje besedil za starejše najstnike se torej ne razlikuje bistveno od prevajanja za odrasle.

Lawrence Venuti v pomembnem delu *Prevajalčeva nevidnost (The Translator's Invisibility)* opozarja na iluzijo transparentnosti, ki jo prevajalec doseže z izdelavo »tekočega« prevoda. Namen takšnega prevajalskega dela je občutek, da je avtor oziroma pomen izvirnega besedila čim bliže bralcu prevoda (Venuti 1995: 2). To je lahko problematično, saj založniki na tak način »aktivno podpirajo mednarodno širjenje anglo-ameriške kulture« (Venuti 1995: 15). V slovenskem prostoru se nam sicer pretiranega kulturnega imperializma, na katerega opozarja Venuti v ameriškem prostoru, ni treba bati, vendar je njegov namen dober: prevajalce in druge člene založniške verige spodbuja k premišljenemu premlevanju kulturnih vrednot in prenašanju le-teh iz enega jezika v drugega.

Darja Mazi-Leskovar se večinoma posveča prevajanju ameriške mladinske proze in meni, da je pri prevajanju mladinske književnosti treba poiskati pravo mešanico potujitvenega in podomačitvenega pristopa, ki ustreza potrebam ciljnih bralcev. Predvsem jo zanima, »v kolikšni meri je besedilo koherentno oziroma ali ohranja izvorno sporočilo in slog« (Mazi-Leskovar 2011: 23). Dotakne se tudi množične književnosti, vendar le v smislu besedil, ki so zelo priljubljena, a so še vedno kakovostna (Mazi-Leskovar 2011: 32).

Slovenska sekcija IBBY je leta 2012 s Pionirsko pripravila Simpozij o prevajanju mladinske književnosti. Žal se niti eden od prispevkov ni dotaknil prevajanja popularne mladinske književnosti (v katerem koli žanru), fantazijski žanr pa je zastopala le Stana Anželj z referatom o razpetosti prevajalca med potujitvenim in podomačitvenim pristopom na primeru prevajanja romana *Mesto sanjajočih knjig* Walterja Moersa. Podobno težavo opazimo tudi pri 22. *Prevajalskem zborniku* z naslovom *Prevajanje otroške in mladinske književnosti*. Fantazijske književnosti se je v referatu o literarnem nesmislu v romanih Lewisa Carrolla dotaknila le Majda Stanovnik.

Seveda ne smemo pozabiti, da preučujemo prevajanje *fantazijske* književnosti, kar prinaša posebne izzive. Že Ursula K. Le Guin je v svojih esejih zapisala, da kritiki pogosto govorijo o slogu, »kot bi ta bil sestavina knjige, kot sladkor v torti; ali nekaj, kar knjigi dodamo, kot preliv za torto. Slog seveda je knjiga. Če odstranimo torto, nam ostane le recept. Če odstranimo slog, nam ostane samo povzetek dogajanja v zgodbi.« Dodaja tudi, da je slog v fantazijski književnosti še posebej pomemben, saj v fantazijski književnosti obstaja le avtorjeva vizija sveta. »Edini glas, ki se ga sliši, je glas avtorja. In vsaka beseda je pomembna.« (Le Guin 1989: 80–81) To misel zlahka prenesemo z izvirnika na prevod fantazijskega dela, pri katerem sta jezikovna in slogovna točnost izjemnega pomena. Tega se dobro zavedajo prevajalci in uredniki odličnih knjig, saj so nekateri prevodi fantazijskih knjig izvrstni – in tudi primerno nagrajeni s priznanji –, vendar bi si želeli več prepoznavnosti vrhunskih prevajalcev tudi izven strokovne javnosti.

O prevajanju v slovenskem prostoru večinoma pišejo prevajalci sami, zato ne bi bilo slabo, če bi k sodelovanju pri podobnih simpozijih oziroma zbornikih povabili tudi prevajalce in prevajalke, ki prevajajo popularno književnost – njihovi prevodi so namreč najbolj brani, ne glede na kvaliteto besedil. Posebej nas je zanimalo, kako se prevajanje popularne mladinske književnosti razlikuje od prevajanja drugih mladinskih knjig. O tem nismo našli nobene literature, le nekaj recenzij oziroma kritik, ki jih bomo omenili v nadaljevanju. Tako lahko navedemo zgolj nekaj opažanj, ki bodo služila kot opora za nadaljnje raziskovanje prevodne popularne mladinske fantazijske književnosti.

Pomembno je vedeti, da morajo prevajalci popularnih del prevode ustvariti hitreje, saj pogosto izideta po dva naslova na leto, še posebej, če je serija v izvirniku že napisana⁴. Andreja Milošič je o procesu hitrega, k dobičku naravnane založništva, zapisala:

Pojavlja se skušnjava, da bi se rokopisi, ki v založbo prispejo v digitalni obliki, neposredno oddali v tisk; brez vmesnega uredniškega dela. V ekonomskem interesu založbe je, da čim bolj minimalizira čas proizvodnje knjige, saj bo lahko prodana knjiga na ta način čim hitreje pokrila proizvodne stroške, znižali pa se bodo tudi stroški uredniškega, prevajalskega, lektorskega in korektorskega dela (Milošič 2007: 72).

Tu je treba poudariti, da prevodi popularne mladinske književnosti niso nujno slabi – tisti, ki so, pa bi bili boljši, če bi založniki obrzdali željo po čim hitrejšem izidu in pregledu prevoda namenili več sredstev in časa.

Pri nekaterih serijah smo opazili, da je prevodno delo opravilo več različnih prevajalcev. Najbrž gre pogosto za časovno stisko ali zasedenost prevajalcev, vendar je takšna delitev dela gotovo slaba za koherentnost serije, četudi urednik ostaja isti. Ekstremni primer tega pojava je šestdelna serija *Nesmrtni* (Alyson Noël), ki jo je v slovenščino preneslo šest različnih prevajalcev, med njimi tudi avtorica tega članka.

O prevodni teoriji je veliko napisanega, tudi o prevajanju otroške književnosti⁵, le malo pa je besedil s področja prevodne kritike. Razen jezikovne pravilnosti so kriteriji ocenjevanja precej subjektivni, saj lahko prevajalec pripada drugi šoli kot ocenjevalec in bo prevod že zato odstopal od ideala, ki si ga je ocenjevalec zamislil. Kritike in recenzije prevodnih del se prevodov komajda dotaknejo; če že, pa hvalijo, kako lepo se bere in da je »tekoč«, skratka, da bralec ob srečanju s takšnim tekstom pozabi, da sploh bere prevod.

Prevodna kritika mladinskih romanov v prvi vrsti služi kot povratna informacija samim prevajalcem in založnikom, lektorjem in urednikom, a hkrati tudi bralcem prevodnih besedil, ki niso neposredno vpleteni v založniški proces. Takšnim bralcem se najbrž informacija o »dobrem« ali »slabem« prevodu zdi pomembna, morda celo odločilnega pomena za to, ali bodo v roke vzeli prevod romana ali njegov izvirnik, ali se bodo lotili nove serije, ali bodo prevod kupili za darilo.

⁴ Celotna šestdelna serija *Cassandre Clare*, na primer, je v prevodu Alenke Perger izšla v dveh letih (2013–2015).

⁵ Nekoliko manj je del, ki se posvečajo prevajanju za najstnike.

Prevodna kritika je v slovenskem literarnem prostoru nevhvaležno delo, ki ga pogosto opravljajo prevajalci sami – prav oni imajo najboljši uvid v procese, ki potekajo pri prenosu besedila iz enega jezika v drugega. Kritiki prevodov se pri tem najbrž počutijo, kot da pljuvajo v lastno skledo. Takšno početje namreč pred strelski vod postavlja prevajalce, ki od založb le redko dobijo ustrezno podporo (lektorsko in uredniško delo).

Nike Kocijančič Pokorn je v prispevku *Teoretične osnove za kritično vrednotenje prevoda* zapisala, da obča navodila za prevajanje literarnih besedil ne obstajajo, saj vsak prevajalec izbira med številnimi teorijami prevajanja. »Naloga prevodnega kritika oz. prevodnega teoretika naj bi se tako prelevila iz preskriptivnega in normativnega ocenjevanja prevoda /.../ v razkrivanje kriterijev in teoretičnih osnov prevajalčeve strategije, ki se zrealijo v prevodu«. Dodaja, da »objektivnih kriterijev za ‘dober’ prevod literarnega besedila pač ni« (Kocijančič Pokorn 1997: 5–10).

Prevodna kritika otroške in mladinske književnosti se pri nas pojavlja v spremnih besedah in maloštevilnih študijah, objavljenih v reviji *Otrok in knjiga*. Kljub temu se zgodi, da se pisec spremne besede⁶ prevoda in prevodnega procesa sploh ne dotakne, celo kadar jo zapiše sam prevajalec, kot npr. Jakob J. Kenda v *Ognjenem vetru* Williama Nicholsona ali Veronika Rot v *Tipkopisu o drugem nastanku* Manuela de Pedrola. Precej je tudi diplomskih ter magistrskih del, ki se ukvarjajo s primerjavo prevodov in izvirnikov mladinskih besedil, vendar ne za popularno književnost.

Izjema je serija o *Harryju Potterju*, o kateri je bilo povedanega že marsikaj: prevajalec Branko Gradišnik se je v »Pojasnjevalniku« k prevodu šestega dela sage pošteno lotil predhodnih prevodov Jakoba J. Kende. »Opravljaj sem pravzaprav dvojno prevajalsko delo,« pravi, »kajti ob ‘kendovskem’ prevodu sem ves čas skrbel, da mi je nastajal še ‘gradišnikovski’,« ter pripomni: »sedanje izdaje so namreč bolj priredbe« (Gradišnik 2006: 512).

Nekaj prevodne kritike in komentarje o prevajanju najdemo v *Buklini* rubriki »Pobliski v prevode«, ki jo pripravlja Društvo slovenskih književnih prevajalcev; Nada Grošelj se loteva tudi primerjave prevodov, a večinoma ne preučuje mladinskih tekstov. Gaja Kos v prispevku z naslovom *Boš se trudil dobro prevesti? Svetovno!* upravičeno potoži o stanju prevodov nekaterih otroških knjig: »Ko knjigo začnemo brati, smo po nekaj straneh pred resno dilemo – naj se smejimo, jokamo ali knjigo preprosto odložimo? V prevodu namreč mrgoli napak, slovenščina je tu in tam izmaličena v tolikšni meri, da nekateri stavki ne zvenijo prav nič slovensko.« Poudari, da ima analizirana knjiga v kolofonu navedeno lektorico in urednico, vendar glede na stanje prevoda sklepa, »da je vsaj lektorica fiktivna« (Kos 2012). Omenja tudi dva primera dobre prakse: *Čudežni gibnik* Normana Lindsaya (prevod Milan Dekleva) ter zbirko o Kapitanu Gatniku (Boštjan Gorenc).

Seveda je treba poudariti, da obstajajo tudi izredno kakovostni prevodi žanrskih besedil. Prevajalca Andrej Hiti Ožinger in Dušan Ogrizek sta za svoje delo dobila priznanji zlata hruška, ki ju podeljuje Pionirska; prav tako tudi Stana Anželj, ki je za prevod romana *Mesto sanjajočih knjig* Walterja Moersa prejela priznanje Radojke Vrančič.

⁶ Te so predvsem pri popularni književnosti izjemno redke.

Pri preučevanju prevodov popularne književnosti je težavno slediti neprestanemu dotoku novih prevodov. Kritiku, ki bi se lotil preučevanja, kakršnega svetujejo strokovnjaki, bi ravno uspelo pregledati en roman, že bi se na njegovo mesto na lestvici najbolj prodajanih ali izposojanih knjig uvrstil nov primerek. Prevodi tudi neizogibno zamujajo za izvirniki, čeprav se številni založniki trudijo to časovno vrzel zmanjšati⁷.

Pregled književne produkcije mladinskih fantastijskih knjig v Sloveniji od leta 2008

Z izdelavo sledeče statistike smo želeli ugotoviti, ali je dobra ocena tudi dober pokazatelj za popularnost knjige oziroma ali so popularne knjige tudi dobre. Zanimalo nas je, ali je trud založnikov pri izdajanju odličnih knjig poplačan z visokim številom izposoj.

Sistem COBISS ter *Priročniki za branje kakovostnih mladinskih knjig*, ki jih pripravlja Pionirska – Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo Mestne knjižnice Ljubljana, sta edini javno dostopni orodji, s katerima smo si lahko pomagali pri izdelavi statistik za potrebe te razprave. Statistike kažejo, da si slovenski bralci knjige raje izposojajo, kot jih kupujejo (Gregorin 2014), zato izposoja knjig v splošnih knjižnicah za merjenje priljubljenosti naslovov ni slab začetek. Število izposoj, ki je razvidno iz sistema COBISS (tako iz samih zapisov o knjigah kot iz arhiva o knjižničnem nadomestilu), je seveda le del podatkov, ki bi jih bilo vredno pregledati, ko govorimo o popularnosti knjig v Sloveniji. Žal je do podatkov o prodaji knjig pri nas zelo težko dostopati, saj ne obstaja centralni sistem, v katerega bi založbe vnašale svoje podatke. V anglo-ameriškem svetu so kljub neprimerno večjemu trgu sistem poenotili in je (proti plačilu) javno dostopen prek spletne strani Nielsen BookScan⁸.

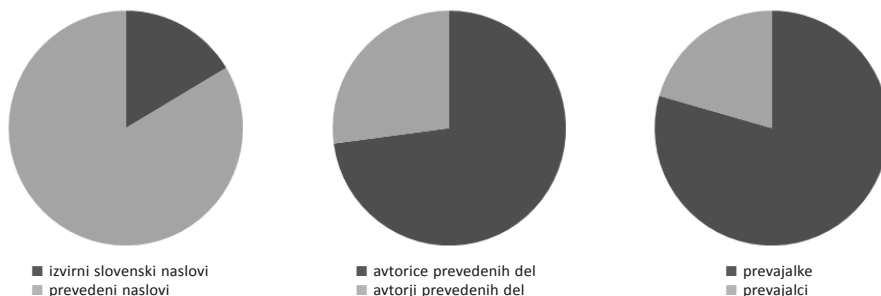
Priročnike za branje kakovostnih mladinskih knjig smo izbrali kot izhodišče za statistično analizo, saj ekipa strokovnjakov z različnih področij književnosti od leta 1998 pripravlja priporočilne sezname branja in pregleduje vso slovensko knjižno produkcijo za otroke in mladino, v zadnjih letih pa jo tudi vestno ocenjuje. Ocene so opisne in se imenujejo (od najslabše do najboljše): pogrešljivo, pomanjkljivo, dobro, zelo dobro ter odlično. Ocene niso absolutne, so pa zelo dobro (in zaenkrat edino) vodilo pri pregledu knjižne produkcije in učinkovita opora za analizo, kakršno smo želeli izvesti za potrebe tega članka. Vsako knjigo oceni več ocenjevalcev, s čimer skrbijo za objektivnost, ki je en sam raziskovalec pri pregledu tolikšnega števila izdanih knjig vsekakor ne bi mogel doseči.

Pregled smo omejili na knjige fantastijskega žanra (brez ponatisov), ki so bile izdane od vključno leta 2008 za mlade bralce 3. in 4. stopnje (7., 8. in 9. razred osnovne šole ter obdobje srednje šole). Takšnih knjig smo našli 128 (Graf 1); od tega je bilo 21 (16 %) izvirnih slovenskih naslovov, od katerih niti eden ni dobil

⁷ Prvi del serije avtorice Cassandre Clare, *Mesto kosti*, na primer, je izšel kar šest let po izidu izvirnika, zadnji del, *Mesto nebeškega ognja*, pa le z enoletno zamudo.

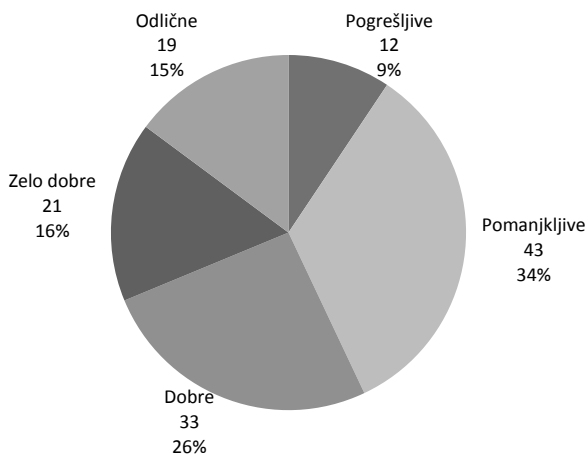
⁸ <http://www.nielsenbookscan.co.uk/controller.php?page=48> – dostop 17. avgust 2015.

ocene, ki bi bila višja od »dobro«, večina pa je »pomanjkljiva«; 107 (84 %) del je bilo prevedenih. Prevedena dela so večinoma napisale ženske: 78 (73 %) del avtoric nasproti 29 (27 %) delom avtorjev. Tudi prevode v slovenščino so večinoma opravile ženske: 85 (79 %) del prevajalk nasproti 22 (21 %) del prevajalcev.

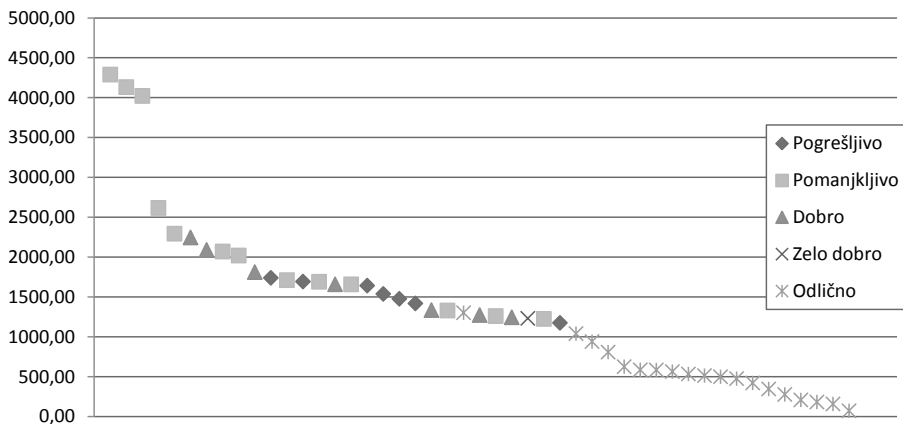
Graf 1: Razmerja med slovenskimi in prevedenimi knjigami; med avtoricami in avtorji prevedenih del ter prevajalkami in prevajalci.

Preučili smo tudi razporeditev vseh 128 knjig po ocenah, ki so jih prejele v *Priročnikih* (Graf 2). Našteli smo 12 (9 %) pogrešljivih knjig in kar 43 (34 %) pomanjkljivih; 33 (26 %) je dobrih, 21 (16 %) zelo dobrih in 19 (15 %) odličnih.

Graf 2: Število in odstotek knjig na posamezno oceno (vseh skupaj je 128).

Zanimalo nas je, katere knjige iz našega nabora so najbolj izposojane, zato smo zabeležili, kolikokrat je bila posamezna knjiga izposojena v prvih treh letih po izidu, te številke sešteli in delili s tri, da smo dobili povprečno število izposoj (Graf 3). Na tak način smo se izognili težavi knjig, ki imajo različne letnice izida. Iz različnih oblik točk na grafu je razvidno, kakšno oceno so te knjige prejele v *Priročnikih*. Med prvo trideseterico (to številko smo izbrali zaradi preglednosti) je le ena odlična in ena zelo dobra knjiga. Seznam knjig, ki so na Grafu 3 predstavljene s simboli svojih ocen, se nahaja v Dodatku.

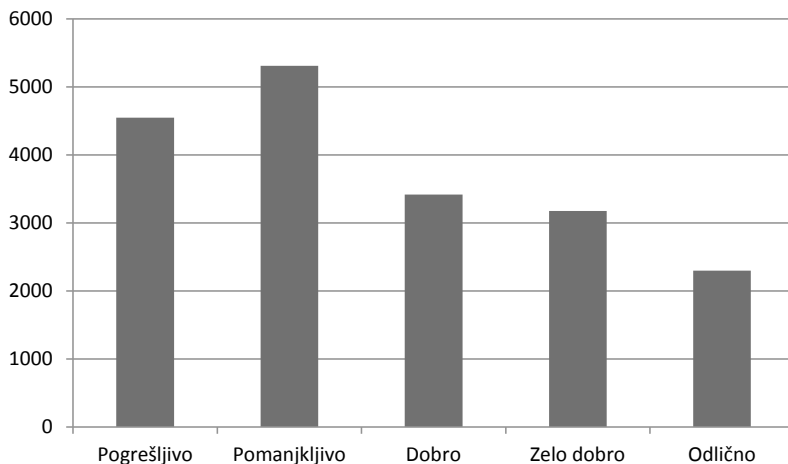
Graf 3: prvih trideset knjig po povprečnem številu izposoj v prvih treh letih po izidu ter vse odlične knjige.

Kar 21 naslovov prve trideseterice je izšlo pri založbi Učila International, sledita ji Založba Mladinska knjiga s šestimi romani ter založba Koleda s tremi naslovi, ki sodijo v eno trilogijo. Na prvih desetih mestih so romani štirih avtoric; med prvih trideset je različnih avtorjev 13. Med knjigami je kar 21 pogrešljivih in pomanjkljivih naslovov, sedem dobrih knjig, ena zelo dobra in ena odlična. Nobena od teh knjig nima spremne besede, prav vse pa so deli serij. Razen romana Mateje Blažič, ki je bil izdan pod psevdonimom Marget Belani, so vsa dela prevedena iz angleščine. Vse avtorice so Američanke, edini trije avtorji pa prihajajo iz Velike Britanije in Irske. Če bi seznam razširili na vse knjige, ki smo jih vključili v statistiko (128), bi videli več raznolikosti, vendar tudi število izposoj občutno pada.

Pregled vsebine teh del nam pove, da so večinoma paranormalne romance, ki se odvijajo v »resničnem« svetu z dodanimi elementi fantastike, kakršni so vampirji in volkodlaki. Vse romance s tega seznama so heteroseksualne. Lilijana Burcar že leta 2007 opaza, da se »med mladostniško generacijo namesto družbenokritičnih romanov /.../ uveljavljajo predvsem klišejski ljubezensko romantični romani« (Burcar 2007: 45). Založbe se s pridom poslužujejo te uspešne formule.

Odlične knjige kažejo drugačno zgodbo: deset od osemnajstih naslovov je izšlo pri Založbi Mladinska knjiga (12 vključno s Cankarjevo založbo), dve knjigi sta izšli pri založbi Sodobnost International ter po ena pri založbah Zala, Sanje, Grlica ter pri Vodnikovi založbi. Mednje spada tudi ena knjiga založbe Učila International, vendar je uvrščena na seznam najbolj izposojanih knjig. Trije romani so opremljeni s spremno besedo. Med odličnimi knjigami je serij manj, jezikovno pa so prevodi nekoliko bolj razgibani, saj poleg angleščine, ki še vedno prevladuje, opazimo tudi nemščino in katalonščino.

Zanimalo nas je tudi, kolikokrat si bralci v povprečju izposodijo knjigo z določeno oceno (Graf 4). Tako smo sešteli število izposoj vseh fantazijskih mladinskih knjig, ki so dobile posamezno oceno, in vsoto delili s številom teh knjig (128). Tu leto izida knjige ni bilo pomembno.

Graf 4: Povprečno število izposoj po oceni knjige.

Statistika nam pokaže, da si bralci največ izposojajo knjige, ki so dobile oceni pomanjkljivo in pogrešljivo, torej slabe knjige, čeprav je iz pregleda posameznih vrednosti števila izposoj razvidno, da so zelo razpršene, torej prihaja znotraj posamezne ocene do velikih razlik, predvsem pri pomanjkljivih knjigah. Odlične knjige so, presenetljivo, dobile najmanj izposoj, čeprav so v nekaterih knjižnicah dodatno prepoznavne z nalepkami Zlata hruška.

Seznami najbolj branih knjig, dostopni na spletni strani sistema COBISS, kažejo, da vrh lestvice najbolj izposojanih monografskih publikacij v splošnih knjižnicah večinoma zapolnjujejo romani za odrasle⁹. V pregled smo vključili lestvice od leta 2008 in ugotovili, da se mladinske knjige (za 3. in 4. stopnjo) le izjemoma povzpnejo med prvih 250 najbolj izposojanih knjig. Kadar se to zgodi, gre skoraj izključno za fantazijske serije¹⁰: *Harry Potter* (J. K. Rowling), *Somrak* (Stephanie Meyer) ter *Vampirska akademija* (Richelle Mead)¹¹. Od teh je serija *Harry Potter* na seznamih ostala najdlje po izidu.

Nekaj več je del za mlajše otroke – prevladujejo serije o priljubljenih junakih: *Grozni Gašper* (Francesca Simon), *Anica* (Desa Muck) ter *Mišek Tip* (Anna Casalis); in klasične slovenske slikanice: *Sapramiška* ter *Pekarna Mišmaš* (Svetlana Makarovič), *Maček Muri* (Kajetan Kovič), *Zvezdica Zaspanka* (Fran Milčinski) in *Muca copatarica* (Ela Peroci).

⁹ V povprečju je od teh vsaj polovica romanc; prevladujejo prevodna besedila.

¹⁰ Zanimivo je, da se od leta 2013 na seznam 250 najbolj branih knjig ni uvrstila nobena knjiga za 3. ali 4. starostno stopnjo razen dveh romanov Johna Greena: *Krive so zvezde* je leta 2013 izšel pri Založbi Mladinska knjiga v prevodu Boštjana Gorenca. Po njem je bil posnet zelo uspešen film, v Priročniku pa so mu pripisali oceno »odlično«. Roman *Kdo si, Aljaska?* (Ana Barič Moder) je izšel leta 2014. Roman *Krive so zvezde* bi se uvrstil na peto mesto najbolj izposojanih knjig, če bi ga vključili v našo statistiko.

¹¹ *Vampirske akademije* Priročniki sicer ne obravnavajo, vendar je namenjena isti ciljni skupini kot *Somrak*.

Nekaj je tudi izjem: *Matilda* (Roald Dahl) se vsako leto uvrsti med prvih 25 najbolj branih knjig, *Drejček in trije Marsovčki* (Vid Pečjak) se vztrajno vrača na sezname; klasična dela, kakršni sta *Butalci* (Fran Milčinski) in *Solzice* (Prežihov Voranc) so priljubljena tudi med mladimi bralci. Vredno bi bilo preveriti, katera od teh del so vključena na priporočilne sezname za domače branje in bralno značko, saj to gotovo prispeva k številu izposoj.

Claire Squires v delu *Trženje literature* poudarja, da »literarne nagrade predstavljajo enega pomembnejših dejavnikov v trženju knjig,« in dodaja, da lahko prinesejo prepoznavnost manj znanim pisateljem in pisateljicam, pritegnejo pozornost medijev in tako splošno podpirajo književnost (Squires 2010: 115). Slovenci imamo več literarnih nagrad za mladinsko književnost, le naslednje pa vključujejo tudi kategorijo za prevodna dela.

Nagrado zlata hruška podeljujeta Pionirska – center za mladinsko književnost pri Mestni knjižnici Ljubljana ter Slovenska sekcija IBBY. Vsako leto podelijo priznanje za izvirno leposlovje, prevodno leposlovje ter izvirno poučno knjigo. Poleg priznanj izdelajo tudi priporočilni seznam odličnih knjig, ki jih v podružnicah Mestne knjižnice Ljubljana opremijo z nalepkami hrušk, da so lažje prepoznavne. To je edina nagrada, ki ima celosten pregled nad književno produkcijo za otroke in mladino pri nas in je zato izjemno pomembna.

Akcijo Moja najljubša knjiga so do leta 2011 pripravljale slovenske splošne in šolske knjižnice. To je bila edina nagrada, ki so jo podeljevali mladi bralci svojim najljubšim knjigam oziroma avtorjem.

Društvo slovenskih književnih prevajalcev prav tako podeljuje nagrade za vrhunske prevode, vendar med nagrajence le redko zaidejo knjige za mlade. Izjema v zadnjem desetletju je roman *Mesto sanjajočih knjig* avtorja Walterja Moersa, za katerega je Stana Anželj leta 2011 dobila nagrado Radojke Vrančič (nagrada za prevajalce do 35. leta starosti).

V nasprotju z velikimi literarnimi nagradami v tujini, kakršni sta Caldecott in Carnegie, nobeno od slovenskih priznanj za otroško in mladinsko prevodno književnost žal nima dovolj vpliva, da bi iz nagrajenih del ustvarilo prodajno (ali knjižnično) uspešnico. S prikazom te statistike ne želimo povedati, da je vseeno, kakšne knjige izhajajo na našem trgu. Želeli bi, da bi te številke spodbudile k močnejši promociji dobrih knjig in k izboljšanju kvalitete prevodov najbolj branih knjig.

Zaključne misli in pobude za nadaljnje delo

Popularna književnost, ki smo jo v članku opredelili kot tisto, ki izhaja z namenom hitrega zaslužka, je namenjena razvedrilu ter je razmeroma konservativna in šablonsko napisana, predvsem pa zelo razširjena, je priljubljena tudi v slovenskem literarnem prostoru. Statistike kažejo, da si mladi bralci v splošnih knjižnicah največ izposojajo prav popularne fantazijske serije, ki v *Priročnikih za branje kakovostnih mladinskih knjig* ne dosegajo dobrih ocen. Serije imajo slab sloves, saj so pogosto le marketinška poteza založb, ki služijo na račun bralske zvestobe. Ob tem ne smemo pozabiti, da je med serijami seveda tudi marsikatera dobra.

Morda je torej čas, da popularno mladinsko fantazijsko književnost začnemo jemati resno. Menimo, da si takšna besedila že zaradi svoje razširjenosti zaslužijo

kakovosten prevod in lektorsko ter uredniško delo, saj jih v roke dobijo *tisoči* bralcev, med katerimi je, vsaj glede na njihovo ciljno publiko, veliko mladih. V idealnem svetu bi najbrž vsi založniki izdajali le kakovostne knjige, brez ozira na prodajo. Takšen pogled na situacijo na knjižnem trgu je žal utopičen, zato smo za konec zbrali nekaj ohlapnih predlogov in možnih korakov za nadaljnje delo.

Ena radikalnejših možnosti za izboljšanje kakovosti knjig na trgu bi bila uvedba minimalnega standarda za knjigo, ki bi zajemal obvezen lektorski in uredniški pregled. To seveda ne pomeni, da bi se kakovost knjige izboljšala, če je že izvirnik z vsebinske plati slab, a bi vsaj zagotovila jezikovno neoporečnost besedila, ki vstopa na slovenski trg. Slaba stran takšne pobude je, da diši po cenzuri.

Knjige, ki jih sofinancira Javna agencija za knjigo, so tako na lestvicah izposoje kot na lestvicah prodaje izjemno redke, ugotavlja Rok Gregorin. Tudi sicer založbe naredijo presenetljivo malo za odlične knjige, ki ostanejo v senci prodajnih uspešnic, s čimer založbe same ustvarjajo začarani krog: prodajne uspešnice se tako bolje prodajajo – in izposojajo – od spregledanih knjig nepoznanih, a izjemnih avtorjev in avtoric. »Tudi zaradi tega bi bilo primerno razmisliti, da se znotraj podpore posameznega knjižnega naslova nameni del subvencije ne le proizvodnji posamezne knjige, temveč tudi njeni promociji,« še svetuje Gregorin (Gregorin 2014). Tako kot založniki poskrbijo, da so njihove prodajne uspešnice dostopne na poštah, bencinskih črpalkah ter v supermarketih, bi morali bralcem zagotoviti dostop do odličnih knjig, jih oglaševati – prek socialnih omrežij, blogov in spletnih knjižnih klubov, če si tradicionalnega trženja ne morejo privoščiti – ter, na primer, prispevati didaktično gradivo za pogovore ob knjigah, kar deloma že počnejo uredniki in urednice Založbe Mladinska knjiga na portalu Fejstbuk¹².

Promocija dobrih knjig s strani založnika je večinoma motivirana z željo po dobičku, vendar so v krog izbire, branja ter priporočanja vključeni tudi drugi. Ekipa *Priručnikov* že pomembno prispeva k prepoznavnosti odličnih knjig. V tujini se založbe z veseljem odločijo, da nagrajene knjige tudi v knjigarnah opremijo z nalepkami – tako so takoj prepoznavne kot dobitnice prestižnih nagrad. Slovenske literarne nagrade za otroke in mladino morda res niso tako odmevne kot njihove anglo-ameriške različice, vendar bi ob primerni spremljavi dobrega oglaševanja lahko podprle odlične knjige s svojim imenom in statusom.

Eden od možnih načinov širjenja dobrega glasu o knjigah je tudi promocija prek oseb, ki so pomembne za mlade bralce. V slovenskem prostoru je zaživelo že več knjižnih klubov za mladinsko književnost, vendar bi bilo morda vredno ustanoviti takšnega, pri katerem bi za branje izbirali tudi popularne knjige in se o njih kritično pogovarjali, hkrati pa priporočali boljše naslove s podobno tematiko. Žal večina strokovnjakov, ki se zavzemajo za promocijo dobrih knjig, to počne prostovoljno in v lastnem prostem času, saj je (predvsem izven okrilja založb) le malo mehanizmov, ki bi v slovenskem prostoru financirali takšno pomembno početje.

Prevodna kritika leposlovnih besedil je pri nas precej nerazvito področje, še manj pa je literature, ki bi se posvečala prevodni kritiki mladinskih ali popularnih romanov. Pri težavi slabih prevodov popularnih besedil bi želeli, da bi bili prevajalci (pa tudi lektorji, uredniki in založniki) v sami izdaji knjige, po oblikovni plati,

¹² <http://www.mladinska.com/fejstbuk/domov> – dostop 23. avgusta 2015.

bolj izpostavljeni, kar bi usmerilo pozornost na dejstvo, da bralec *ne* bere izvirnika. Prevajalce – in založnike – popularnih romanov bi lahko povabili k sodelovanju pri debatah oziroma k pisanju prispevkov o tej temi, saj bi tako mogoče spodbudili razmišljanje o kakovosti in vrednosti tovrstnih besedil.

Prevajalec Srečko Fišer v razmišljanju z naslovom *Prevajalska kritika in samokritika* pravi:

Tudi najbolj večjemu prevajalcu se neogibno zgodi, da naredi napako. /.../ Kritika prevodov je drugi glas v dialogu, za zdrav razvoj dejavnosti je prav tako potrebna in nujna kot vsakršna druga, likovna, gledališka, glasbena, literarna sploh /.../ in zelo slabo je, da je v naših krajih skorajda nimamo – v prevajalstvu še manj kot v drugih vejah umetniškega delovanja (Fišer 2011).

Prevajalci bi morali pozdraviti konstruktivne kritike svojih prevodov, saj se njihovo delo lahko na takšen način le izboljša. Komunikacija med prevajalci podobnih knjig, tudi popularnih, bi lahko pripeljala do pozitivnega razvoja prevodne stroke, prevajalcem pa bi pri delu gotovo koristilo drugo mnenje kolegov. Želeli pa bi si tudi, da bi prevodni kritiki pri pregledu prevedenih naslovov besedo ali dve namenili tudi uredniškemu, lektorskemu in oblikovalskemu delu, ki prispevajo h končni podobi knjige.

Dodatek

Prvih trideset najbolj izposojanih knjig, urejenih po povprečnem številu izposoj v prvih treh letih po izidu. Zapisom smo dodali oceno iz *Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig*.

1. Stephenie Meyer, 2008: *Somrak (Somrak 1)*. Prevod Nina Medved. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
2. Stephenie Meyer, 2009: *Mrk (Somrak 2)*. Prevod Urška Willewaldt. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
3. Stephenie Meyer, 2009: *Jutranja zarja (Somrak 4)*. Prevod Urška Willewaldt. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
4. Stephenie Meyer, 2008: *Mlada luna (Somrak 3)*. Prevod Urška Willewaldt. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
5. P. C. Cast in Kristin Cast, 2010: *Zaznamovana (Hiša noči 1)*. Prevod Neža Kralj. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
6. P. C. Cast in Kristin Cast, 2010: *Izdana (Hiša noči 2)*. Prevod Neža Kralj. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
7. Suzanne Collins, 2012: *Upor (Igre Lakote 3)*. Prevod Kristina Dečman, Lidija Cerk Dečman. Ljubljana: Koleda. Dobro.
8. Suzanne Collins, 2011: *Arena Smrti (Igre Lakote 1)*. Prevod Kristina Dečman, Lidija Cerk Dečman. Ljubljana: Koleda. Dobro.
9. Alyson Noël, 2010: *Za večno (Nesmrti 1)*. Prevod Radojka Manfreda Modic. Ljubljana: Mladinska knjiga. Pomanjkljivo.

10. Alyson Noël, 2011: *Modra luna (Nesmrtni 2)*. Prevod Miha Žličar. Ljubljana: Mladinska knjiga. Pomanjkljivo.
11. Suzanne Collins, 2011: *Kruto maščevanje (Igre Lakote 2)*. Prevod Kristina Dečman, Lidija Cerk Dečman. Ljubljana: Koleda. Dobro.
12. P. C. Cast in Kristin Cast, 2011: *Zasledovana (Hiša noči 5)*. Prevod Neža Kralj. Tržič: Učila International) – pogrešljivo.
13. Alyson Noël, 2011: *Dežela senc (Nesmrtni 3)*. Prevod Polona Prodnik. Ljubljana: Mladinska knjiga. Pomanjkljivo.
14. Lisa Jane Smith, 2011: *Spopad (Vampirkin dnevnik 2)*. Prevod Maja Lihtenvalner. Tržič: Učila International. Pogrešljivo.
15. Cassandra Clare, 2013: *Mesto kosti (Kronike podzemlja 1)*. Prevod Alenka Perger. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
16. Veronica Roth, 2012: *Razcepljeni (Razcepljeni 1)*. Prevod Darja Marinšek. Tržič: Učila International. Dobro.
17. P. C. Cast in Kristin Cast, 2010: *Izbrana (Hiša noči 3)*. Prevod Neža Kralj. Tržič: Učila International. Pogrešljivo.
18. Lisa Jane Smith, 2010: *Prebujenje (Vampirkin dnevnik 1)*. Prevod Maja Lihtenvalner. Tržič: Učila International. Pogrešljivo.
19. P. C. Cast in Kristin Cast, 2012: *Ožgana (Hiša noči 7)*. Prevod Neža Kralj. Tržič: Učila International. Pogrešljivo.
20. Lisa Jane Smith, 2011: *Bes (Vampirkin dnevnik 3)*. Prevod Maja Lihtenvalner. Tržič: Učila International. Pogrešljivo.
21. P. C. Cast in Kristin Cast, 2011: *Zapeljana (Hiša noči 6)*. Prevod Neža Kralj. Tržič: Učila International. Pogrešljivo.
22. Laini Taylor, 2013: *Hči dima in kosti (Hči dima in kosti 1)*. Prevod Kaja Bucik Vavpetič. Ljubljana: Mladinska knjiga. Dobro.
23. Anthony Horowitz, 2009: *Mesto mrtvih (Moč Petih 4)*. Prevod Alenka Razboršek. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.
24. Jonathan Stroud, 2008: *Ptolemajeva vrata (Bartimejusova trilogija 3)*. Prevod Manica Baša. Tržič: Učila International. Odlično.
25. Colleen Houck, 2012: *Tigrovo prekletstvo (Tigrova saga 1)*. Prevod Urška Willewaldt. Tržič: Učila International. Dobro.
26. Mateja Blažič (psevdonim Marget Belani), 2010: *Obzidano mesto (Varuhi skrivnosti 1)*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Pomanjkljivo.
27. Anthony Horowitz, 2008: *Vzpon noči (Moč Petih 3)*. Prevod Alenka Razboršek. Tržič: Učila International. Dobro.
28. Eoin Colfer, 2008: *Izgubljena kolonija (Artemis Fowl)*. Prevod Urša Vogrinc Javoršek. Ljubljana: Mladinska knjiga. Zelo dobro.
29. Cassandra Clare, 2013: *Mesto pepela (Kronike podzemlja 2)*. Prevod Alenka Perger. Tržič: Učila International. Pomanjkljivo.

30. Lisa Jane Smith, 2012: *Vrnitev – somrak (Vampirkin dnevnik 5)*. Prevod Maja Lih-tenvalner. Tržič: Učila International. Pogrešljivo.

Vse odlične knjige, urejene po povprečnem številu izposoj v prvih treh letih po izidu.

1. Patrick Ness, 2013: *Sedem minut čez polnoč* (napisano po zamisli Siobhan Dowd). Prevod Ana Ugrinovič. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Patrick Ness, 2011: *Na begu (Hrup in kaos 1)*. Prevod Andrej Hiti Ožinger. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Neil Gaiman, 2010: *Pokopališka knjiga*. Prevod Maja Novak. Ljubljana: Mladinska knjiga.
4. Neil Gaiman, 2012: *Zvezdni prah*. Prevod Tadej Zupančič. Ljubljana: Mladinska knjiga.
5. Patrick Ness, 2012: *Zakaj in zato (Hrup in kaos 2)*. Prevod Andrej Hiti Ožinger. Ljubljana: Mladinska knjiga.
6. Karen Thompson Walker, 2013: *Čas čudežev*. Prevod Miha Sužnik. Hlebce: Zala.
7. Walter Moers, 2010: *Mesto sanjajočih knjig: roman iz Zamonije*. Prevod Stana Anželj. Ljubljana: Sanje.
8. Ursula K. Le Guin, 2009: *Poslednja obala (Saga o Zemljemorju 3)*. Prevod Dušan Ogrizek. Ljubljana: Mladinska knjiga.
9. Ursula K. Le Guin, 2012: *Zgodbe iz Zemljemorja*. Prevod Dušan Ogrizek. Ljubljana: Mladinska knjiga.
10. Bernard Beckett, 2010: *Geneza*. Prevod Irena Duša. Ljubljana: Mladinska knjiga.
11. Patrick Ness, 2012: *Vojna pošasti (Hrup in kaos 3)*. Prevod Andrej Hiti Ožinger. Ljubljana: Mladinska knjiga.
12. Geraldine McCaughrean, 2008: *Kup laži*. Prevod Maja Ropret. Ljubljana: Grlica.
13. Ursula K. Le Guin, 2011: *Tehanu (Saga o Zemljemorju 4)*. Prevod Dušan Ogrizek. Ljubljana: Mladinska knjiga.
14. Norman Lindsay, 2010: *Čudežni gibnik*. Prevod Milan Dekleva. Ljubljana: Vodnikova založba (DSKG).
15. Manuel de Pedrolo, 2013: *Tipkopolis o drugem nastanku*. Prevod Veronika Rot. Ljubljana: Sodobnost International.
16. Barbara Wersba, 2012: *Walter: zgodba o podgani*. Prevod Sandra Baumgartner. Ljubljana: Sodobnost International.
17. Marcus Hammerschmitt, 2008: *Projekt Herkules*. Prevod Brane Čop. Ljubljana: Cankarjeva založba.
18. Marcus Hammerschmitt, 2011: *Yardang*. Prevod Brane Čop. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Viri in literatura

Lilijana Burcar, 2007: *Novi val nedolžnosti v otroški literaturi: Kaj sporočata Harry Potter in Lyra Srebrousta?* Ljubljana: Založba Sofia.

John Foster, 2003: *Popular Literature for Children and Adolescents*. Wagga Wagga, New South Wales: Centre for Information Studies.

Branko Gradišnik, 2006: Pojasnjevalnik. V J. K. Rowling: *Harry Potter. Polkrvni princ*. Ljubljana: Epta. 512–535.

Rok Gregorin, 2014: Primerjava izposoj knjig v slovenskih splošnih knjižnicah in prodaje knjig v največji knjigotrški mreži. V *Bukla* 100. (http://www.bukla.si/?action=clanki&author_id=18201&limit=30&article_id=2497 – dostop 21. avgust 2015).

Miran Hladnik, 1983: *Trivialna literatura*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Jakob J. Kenda, 2004: William Nicholson in filozofska fantazija. Spremna beseda. V William Nicholson: *Ognjeni veter*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 388–404.

Göte Klingberg, 1986: *Children's Fiction in the Hands of Translators*. Malmö: CWK Gleerup.

Nike Kocijančič Pokorn, 1997: Teoretične osnove za kritično vrednotenje prevoda. V Majda Stanovnik: *Kriteriji literarnega prevajanja. Prevajanje in terminologija. 21. prevajalski zbornik*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev. 5–11.

Gaja Kos, 2012: Boš se trudil dobro prevesti? Svetovno! V *Bukla* 78. (http://www.bukla.si/?action=clanki&cat_id=5&page=1&limit=12&article_id=1938 – dostop 4. avgust 2015).

Andrijan Lah, 1997: *Mali pregled lahke književnosti*. Ljubljana: Založba Rokus.

Darja Lavrenčič Vrabc in Ida Mlakar (ur.), 2014: *60:40: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2014*. Ljubljana: Mestna knjižnica.

Darja Lavrenčič Vrabc in Ida Mlakar (ur.), 2013: *Ekvilibratika branja: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2013*. Ljubljana: Mestna knjižnica.

Darja Lavrenčič Vrabc in Ida Mlakar (ur.), 2012: *Algoritem arene: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2012*. Ljubljana: Mestna knjižnica.

Darja Lavrenčič Vrabc in Ida Mlakar (ur.), 2011: *Geneze: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2011*. Ljubljana: Mestna knjižnica.

Darja Lavrenčič Vrabc in Ida Mlakar (ur.), 2010: *Ozvezdje knjiga: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2010*. Ljubljana: Mestna knjižnica.

Darja Lavrenčič Vrabc in Ida Mlakar (ur.), 2009: *Pogled na drugo stran: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2009*. Ljubljana: Mestna knjižnica.

Darja Lavrenčič Vrabc in Ida Mlakar (ur.), 2008: *Polet nad črtasto pižamo ali pogum iz ptičje perspektive: priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2008*. Ljubljana: Mestna knjižnica.

Ursula K. Le Guin, 1989: From Elfland to Poughkeepsie. V Ursula K. Le Guin: *Language of the Night*. London: The Women's Press. 70–81.

Vanesa Matajč, 2013: Etična razsežnost v sodobni mladinski književnosti: pomen razlike med trivialno in umetniško literaturo. *Otrok in knjiga* 86. 5–17.

Darja Mazi-Leskovar, 2011: *Mladinska proza na tej in oni strani Atlantika*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.

Andreja Milošič, 2007: Slovensko založništvo na prehodu iz socializma v kapitalizem. V Andrej Blatnik (et al.): *Slovenska knjiga včeraj in jutri: osem pogledov na pomen domače knjige*. Ljubljana: UMco d.d..

Mlada luna. Somrak saga. Spletna stran knjigarne Felix. (<http://felix.si/somrak-saga/8347-mlada-luna-somrak-saga-2-del-zk-9789610007098.html> – dostop 29. avgust 2015).

Najbolj brane knjige. Sistem COBISS. (http://home.izum.si/cobiss/top_gradivo/ – dostop 22. avgust 2015).

Veronika Rot, 2013: Novi človek v novem svetu. V Manuel de Pedrolo: *Tipkopis o drugem nastanku*. Ljubljana: Sodobnost International. 236–254.

Claire Squires, 2010: *Trženje literature: Ustvarjanje sodobne književnosti v Veliki Britaniji*. Prevod Tanja Ahlin. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Robert D. Sutherland, 1985: Hidden Persuaders: Political Ideologies in Literature for Children. V *Children's Literature in Education*, let. 16, št. 3. 143–157.

John B. Thompson, 2010: *Merchants of Culture: The Publishing Business in the Twenty-First Century*. Cambridge, Malden: Polity Press.

Lawrence Venuti, 1995: *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London, New York: Routledge.